

ACADEMIA DE STUDII ECONOMICE DIN BUCUREȘTI

Consiliul pentru Studii Universitare de Doctorat

Școala Doctorală de Finanțe

Machine Learning aplicat în Finanțe

Codruț-Florin Ivașcu

Conducător de doctorat:
prof. univ. dr. Bogdan Negrea

București, 2024

Rezumat

Această teză își propune să examineze rolul și aplicabilitatea algoritmilor de Machine Learning în domeniul financiar, oferind o evaluare echilibrată între promisiunile tehnologiei și limitările acesteia. Lucrarea navighează între entuziasmul teoretic și realismul aplicativ, încercând să construiască o punte între capacitatea tehnologică și nevoile practice ale sectorului financiar. Motivația principală a lucrării este de a depăși metodele tradiționale prin demonstrarea modului în care ML poate oferi soluții superioare în numeroase domenii financiare.

Într-o perioadă definită de accelerarea inovațiilor tehnologice, Inteligența Artificială și ML au capturat atenția publicului și a cercetătorilor, fiind adesea prezentate ca soluții omnipotente pentru provocările economice și sociale. În acest context, această teză argumentează că o înțelegere profundă a principiilor de bază, a potențialului și a restricțiilor ML este esențială pentru aplicarea sa eficientă în finanțe. În această direcție, lucrarea demarează cu o discuție detaliată a diferitelor modele de ML, de la modele liniare și metode de regularizare, la algoritmi avansați bazați pe arbori, rețele neuronale, și metode de ansamblu. Discuția este amplificată de analiza avantajelor și limitărilor fiecărui model, oferind o perspectivă asupra potențialului lor de a transforma analiza financiară și gestionarea deciziilor.

Aplicabilitatea ML este ulterior ilustrată prin multiple studii de caz care acoperă diferite aspecte ale finanțelor, demonstrând capacitatea tehnologiei de a depăși metodele tradiționale. Studiile de caz includ evaluarea opțiunilor, unde algoritmi precum XGBoost și LightGBM oferă evaluări mai precise decât modelele parametrice consacrate; gestionarea portofoliilor, unde tehnici de ML optimizează selecția și alocarea activelor; managementul riscului de credit, care beneficiază de o evaluare a riscului mai precisă; modelarea politicii de dividend, unde ML poate identifica factorii determinanți care influențează politicile companiilor într-o manieră nonliniară; modelarea economiei subterane, care utilizează ML pentru a înțelege interacțiunile complexe dintre diferitele cheltuieli guvernamentale; și prognoza inflației, care prezintă eficacitatea modelelor ML în predicția inflației comparativ cu metodele econometrice tradiționale.

Concluziile tezei reflectă asupra dualității ML: pe de o parte, un instrument potent pentru inovare și eficiență în sectorul financiar; pe de altă parte, un domeniu plin de provocări tehnice care necesită o gestionare prudentă. Teza subliniază necesitatea unei abordări critice și informate în aplicarea ML, accentuând că succesul acesteia depinde nu doar de algoritmi utilizați, ci și de integritatea datelor, precizia modelării și relevanța contextului aplicativ.

CUPRINS

SECȚIUNEA I – INTRODUCERE	1
1. CONSIDERENTE GENERALE	2
1.1. MOTIVAȚIE	2
1.2. CE ESTE ML?	5
1.3. STRUCTURA TEZEI.....	7
2. ISTORIE.....	12
2.1. VIZIUNI PREMODERNE.....	12
2.2. ÎNCEPUTURILE AI	13
2.3. SISTEMELE EXPERT	14
2.4. REVOLUȚIA MACHINE LEARNING.....	16
2.5. BIG DATA ȘI ASCENSIUNEA DEEP LEARNING	17
2.6. IMPACTUL SOCIAL ȘI ETIC	18
3. CONCEPTE FUNDAMENTALE	20
3.1. TIPURI DE ML	20
3.2. PROCESUL DE MACHINE LEARNING.....	22
3.3. EVALUAREA ȘI OPTIMIZAREA MODELELOR	23
3.4. INTERPRETABILITATEA MODELELOR.....	27
3.4.1. SHAP	28
3.4.2. LIME.....	29
3.4.3. ALTE METODE.....	31
SECȚIUNEA II – MODELE	33
4. MODELE LINIARE	34
4.1. INTRODUCERE	34

4.2. REGRESIA LINIARA	35
4.2.1. FORMULAREA MATEMATICĂ	35
4.2.2. PROPRIETĂȚILE ESTIMATORILOR.....	36
4.2.3. IPOTEZE ALE REGRESIEI LINIARE.....	37
4.2.4. AVANTAJE ȘI DEZAVANTAJE	38
4.3. REGRESIA LOGISTICĂ	39
4.3.1. FORMULAREA MATEMATICĂ	40
4.3.2. REGRESIA LOGISTICĂ MULTINOMIALĂ	41
4.3.3. IPOTEZELE MODELULUI.....	41
4.3.4. AVANTAJE ȘI DEZAVANTAJE	42
4.4. METODE DE REGULARIZARE	43
4.4.1. LASSO.....	43
4.4.2. RIDGE	46
4.4.3. ELASTIC NET	47
4.5. CONCLUZII	48
<u>5. SUPPORT VECTOR MACHINES.....</u>	<u>49</u>
5.1. INTRODUCERE	49
5.2. ISTORIE.....	49
5.3. PREZENTAREA MODELULUI	51
5.3.1. FORMULAREA MATEMATICĂ	52
5.3.2. TEHNICI KERNEL ÎN SVM.....	54
5.3.3. REGULARIZARE ȘI OPTIMIZARE	55
5.4. SUPPORT VECTOR REGRESSION (SVR).....	56
5.4.1. FORMULAREA MATEMATICĂ	57
5.4.2. REGULARIZARE ȘI OPTIMIZARE.....	58
5.5. AVANTAJE ȘI DEZAVANTAJE.....	59
5.6. CONCLUZII	60
<u>6. ARBORI DE DECIZIE .....</u>	<u>62</u>
6.1. DECISION TREE (MODELUL CART).....	62
6.1.1. INTRODUCERE.....	62
6.1.2. ISTORIE.....	63
6.1.3. PREZENTAREA MODELULUI.....	65
6.1.4. ASPECTE TEHNICE ALE ALGORITMULUI.....	70

6.1.5. AVANTAJE SI DEZAVANTAJE.....	71
6.2. RANDOM FOREST	72
6.2.1. INTRODUCERE.....	72
6.2.2. ISTORIE.....	73
6.2.3. PREZENTAREA MODELULUI.....	74
6.2.4. ASPECTE TEHNICE ALE ALGORITMULUI.....	77
6.2.5. AVANTAJE ȘI DEZAVANTAJE.....	78
6.2.6. CONCLUZII.....	79
6.3. XGBOOST.....	80
6.3.1. INTRODUCERE.....	80
6.3.2. ISTORIE.....	81
6.3.3. PREZENTAREA MODELULUI.....	82
6.3.4. CARACTERISTICILE DISTINCTIVE ALE XGBOOST.....	86
6.3.5. HIPERPARAMETRII	90
6.3.6. AVANTAJE ȘI DEZAVANTAJE.....	91
6.3.7. CONCLUZII.....	92
6.4. LIGHTGBM.....	93
6.4.1. INTRODUCERE.....	93
6.4.2. CARACTERISTICI DISTINCTIVE	94
6.4.3. AVANTAJE ȘI DEZAVANTAJE	98
6.4.4. CONCLUZII.....	99
<u>7. REȚELE NEURONALE.....</u>	<u>100</u>
7.1. INTRODUCERE	100
7.2. ISTORIE.....	101
7.3. NEURONUL ARTIFICIAL	104
7.4. DEEP NEURAL NETWORK – MULTILAYER PERCEPTRON.....	106
7.5. ANTRENAREA	108
7.5.1. FUNCȚIA OBIECTIV.....	108
7.5.2. BACKPROPAGATION	109
7.5.3. ALGORITMI DE OPTIMIZARE.....	110
7.5.4. ÎNȚIALIZAREA PONDERILOR.....	113
7.5.5. REGULARIZARE	113
7.6. AVANTAJE ȘI DEZAVANTAJE.....	115
7.7. TIPURI AVANSATE DE REȚELE.....	117
7.7.1. REȚELE NEURONALE RECURENTE (RNN)	117

7.7.2. LONG SHORT TERM MEMORY (LSTM).....	119
7.8. CONCLUZII	122
<u>8. ALTE MODELE SUPERVIZATE .....</u>	<u>124</u>
8.1. K-NEAREST NEIGHBOURS (KNN)	124
8.1.1. INTRODUCERE.....	124
8.1.2. DESCRIEREA MODELULUI.....	125
8.1.3. AVANTAJE ȘI DEZAVANTAJE.....	126
8.2. ALGORITMI GENETICI.....	127
8.2.1. INTRODUCERE.....	127
8.2.2. DESCRIEREA MODELULUI.....	128
8.2.3. AVANTAJE ȘI DEZAVANTAJE.....	134
<u>9. MODELE NESUPERVIZATE .....</u>	<u>136</u>
9.1. INTRODUCERE	136
9.2. REDUCEREA DIMENSIONALITĂȚII.....	137
9.2.1. PRINCIPAL COMPONENT ANALYSIS (PCA).....	138
9.2.2. AUTOENCODERI.....	140
9.2.3. ALTE MODELE.....	142
9.3. CLUSTERING.....	143
9.3.1. K-MEANS	145
9.3.2. HIERARCHICAL CLUSTERING	146
9.3.3. DBSCAN	147
9.3.4. ALTE MODELE.....	148
<u>SECȚIUNEA III – STUDII DE CAZ .....</u>	<u>150</u>
<u>10. STUDIU DE CAZ I – EVALUAREA OPTIUNILOR.....</u>	<u>151</u>
10.1. INTRODUCERE	151
10.2. METODOLOGIE.....	154
10.2.1. DATE.....	154
10.2.2. BENCHMARKS.....	155
10.2.3. CONSIDERENTE GENERALE	158
10.3. REZULTATE.....	162

10.4. CONCLUZII	167
<u>11. STUDIU DE CAZ II – MANAGEMENTUL PORTOFOLIULUI.....</u>	<u>170</u>
11.1. INTRODUCERE	170
11.2. SELECȚIA.....	171
11.2.1. RANDOM FOREST.....	172
11.2.2. XGBOOST.....	173
11.2.3. LASSO.....	173
11.2.4. AUTOENCODERI.....	174
11.3. ALOCAREA.....	175
11.3.1. OLS.....	176
11.3.2. SENZITIVITATEA REȚELELOR NEURONALE.....	176
11.4. METODOLOGIE.....	177
11.5. REZULTATE.....	179
11.6. CONCLUZII.....	186
11.7. ANEXĂ.....	187
<u>12. STUDIU DE CAZ III – MANAGEMENTUL RISCULUI.....</u>	<u>193</u>
12.1. INTRODUCERE	193
12.2. STADIUL CUNOAȘTERII	194
12.3. METODOLOGIE.....	197
12.3.1. DATE.....	197
12.3.2. TEHNICI DE REBALANSARE	199
12.3.3. CONSIDERENTE GENERALE	200
12.3.4. METRICI DE EVALUARE	201
12.4. REZULTATE.....	202
12.5. CONCLUZII	209
<u>13. STUDIU DE CAZ IV – MODELAREA POLITICII DE DIVIDEND .....</u>	<u>210</u>
13.1. INTRODUCERE	210
13.2. STADIUL CUNOAȘTERII	211
13.3. METODOLOGIE.....	215
13.3.1. ANALIZA DATELOR	215
13.3.2. CONSIDERENTE GENERALE	219

13.4. REZULTATE	221
13.5. CONCLUZII	225
<u>14. STUDIU DE CAZ V – MODELAREA ECONOMIEI SUBTERANE .....</u>	<u>226</u>
14.1. INTRODUCERE	226
14.2. STADIUL CUNOAȘTERII	227
14.3. DESCRIEREA DATELOR.....	230
14.4. ANALIZA LINIARĂ	233
14.5. ANALIZA NELINIARĂ.....	235
14.6. CONCLUZII	241
<u>15. STUDIU DE CAZ VI – PREDICTIA INFLATIEI.....</u>	<u>243</u>
15.1. INTRODUCERE	243
15.2. METODOLOGIE.....	244
15.3. REZULTATE.....	245
15.4. CONCLUZII	248
<u>SECȚIUNEA IV – DISCUȚII .....</u>	<u>249</u>
<u>16. CONCLUZII GENERALE.....</u>	<u>250</u>
<u>17. ESTE ML UN PANACEU UNIVERSAL? .....</u>	<u>257</u>
<u>REFERINȚE BIBLIOGRAFICE .....</u>	<u>262</u>
<u>LISTA TABELELOR .....</u>	<u>280</u>
<u>LISTA FIGURILOR.....</u>	<u>282</u>
<u>GLOSAR DE TERMENI.....</u>	<u>284</u>